

הערות

- 1 פרטיכל הוועד הפועל של ההסתדרות (להלן: "הוועד הפועל"), 17.5.39.
- 2 דיווחה של גולדה בוועד הפועל, 10.3.40.
- 3 דברים במועצת מפא"י ה'יוו', 23.1.37. ארכיון מפלגת העבודה 22/11.
- 4 דבר, 3.5.40.
- 5 הוועד הפועל, 1.8.41.
- 6 שם, 29.4.41, 11.9.41, 11.6.41. מזכירות הוועד הפועל, 1.8.40.
- 7 ועידה החמישית, מפא"י, המושב השני 17.4.42 ארכיון מפלגת העבודה 21/5/2.
- 8 ועידת ההסתדרות ה'5', 17.4.42, ארכיון מפלגת העבודה, 21.5.42.
- 9 מזכירות הוועד הפועל, 1.7.43.
- 10 דבר, 7.9.43.
- 11 מזכירות מפא"י 15.5.45, ארכיון מפלגת העבודה 26/45. על הוויכוח בשאלת הפרימט הלאומי והמעמדי בהקשר לעליית הצלה, ראה: יחיעם וייץ, עמדות ונישות במפא"י כלפי שואת יהודי אירופה 1939–1945, חיבור לתואר "דוקטור לפילוסופיה", האוניברסיטה העברית, כסלו תשמ"ח, עמ' 56–96. (להלן: עמדות ונישות במפא"י).
- 12 מזכירות הוועד הפועל, 12.7.38; ג. מאיר, חייו, תל אביב 1975, עמ' 116, להלן: חייו, וכן: H. Fingold, *The Politics of Rescue*, New York 1970, pp. 32–34.
- 13 מובא אצל מ. מדויני, היהודיה הגאה, ירושלים, עמ' 86, 91, (להלן: היהודיה הגאה).
- 14 ד. פורת, הנהגה במילכוד, תל אביב 1986, עמ' 26 (להלן: הנהגה במילכוד).
- 15 ארכיון מפלגת העבודה 21/5/42; הדו"ח של א. סרני על הפעולה הציונית בעירק, 27.7.42, ארכיון ההגנה א. פ. גלילי/8.
- 16 הנהגה במילכוד, עמ' 129.
- 17 מובא אצל נ. תמיר (עורך), גולדה, תל אביב 1981, עמ' 118.
- 18 הנהגה במילכוד, עמ' 140, 143, 165, 225.
- 19 שם, עמ' 93–94.
- 20 פרטיכל הוועד הפועל הציוני המצומצם, 17.5.43, גנוך המדינה ס/106/812. (להלן: הוועד הפועל הציוני).
- 21 הנהגה במילכוד, עמ' 269.
- 22 י' פלגי, רוח גדולה באה, תל אביב 1977.
- 23 דברי א' גולומב במועצת הקיבוץ המאוחד, 22.8.42, מובאים בעמדות ונישות במפא"י, עמ' 106.
- 24 שם, עמ' 89.
- 25 על הוויכוח בעניין הקמת המוסד לטיפול בעלייה, שם, 105–119.
- 26 פרטיכל מועצת מפא"י ה'24', 24.7.44, ארכיון מפלגת העבודה 22/24.
- 27 מזכירות מפא"י 9.4.46, שם 24/26. וכן הנהלת הוועד הלאומי גנוך המדינה ס/106/11/812.

- 28 היי, עמ' 142.
- 29 דבר, 21.4.46.
- 30 דו"ח של ב' ג'וף בוועדה הפוליטית, 1.8.46, ארכיון מפלגת העבודה 46/26.
- 31 מ' אביהר, קין המנדט, בית ברל, תשמ"ט, עמ' 25 (להלן: קין המנדט).
- 32 פרטיכל ישיבת הנהלת הסיכנות בפריס, 4.8.46, אצ"מ.
- 33 שם, 5.8.46, שם.
- 34 קין המנדט, עמ' 30.
- 35 שם, עמ' 139.
- 36 שם, עמ' 13-15; פרטיכל הנהלת הסוכנות, אוגוסט 1946, אצ"מ.
- 37 ארכיון ההגנה א.פ. סנה/2.
- 38 פרטיכל הוועדה הפוליטית, 18.4.46, ארכיון מפלגת העבודה 26/46.
- 39 שם, 31.8.46, שם.
- 40 שם, 3.9.46, שם.
- 41 פרטיכל יעידת מפא"י ה-6, 6.9.46, שם.
- 42 פרטיכל מזכירות מפא"י 15.10.46, 11.2.47, שם.
- 43 קין המנדט, עמ' 3-7; י' גורני, הקשר הדו-משמעי, אוניברסיטת ת"א תשמ"ד, עמ' 302-303; י' הלר מ"השבת השחורה" לחלוקה. קיץ 1946 כנקודת-מפנה במדינות הציוניות. ציין, מ"ג חוברת ג'ד', 1978, עמ' 314-361.
- 44 קין המנדט, עמ' 28-29.
- 45 שם, עמ' 175.
- 46 תגובותיו של בן-גוריון למהלך של גולדמן בשלב זה לא היו חדי-משמעות, ראה: קין המנדט, עמ' 174-180.
- 47 פרטיכל מזכירות מפא"י, 18.9.46, ארכיון מפלגת העבודה 26/46.
- 48 הוועדה הפוליטית, 24.9.46, שם; הוועד הפועל הציוני המצומצם, 24.9.46, ארכיון ציוני.
- 49 ראה את מברקיהם של מאירוב לבן-גוריון מה-20.9.46 ושל בן-גוריון לגולדה מה-27.9.46 וה-28.9.46 בקין המנדט, עמ' 181-182.
- 50 שם, עמ' 152.
- 51 שם, עמ' 218; הוועד הפועל הציוני המצומצם, 20.10.46, הארכיון הציוני.
- 52 דו"ח של בבה אידלסון לקונגרס, מזכירות מפא"י, 1.1.47, ארכיון מפלגת העבודה 23/46; ההלטות הקונגרס הציוני בבול; י' שפרינצק, אגרות, תל אביב, תשכ"ט, עמ' 438-440, קין המנדט, עמ' 287-297.
- 53 מזכירות מפא"י, 25.11.46, שם.
- 54 דו"ח של מאירסון, 7.1.47, גנוז המדינה פ/106/812/1.
- 55 שם, 28.1.47, פ/106/812/1.
- 56 שם, 29.1.47.
- 57 מזכירות מפא"י, 11.2.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47.
- 58 דבר, 3.2.47.
- 59 פרטיכל הנהלת הסוכנות, 5.2.47, ארכיון ציוני.
- 60 שם, 14.3.47, גנוז המדינה פ/106/812/1, נאום במועצת פועלי ת"א, 28.3.47, מכון לבון.
- 61 פרטיכל ישיבת הוועד הלאומי, 5.2.47, גנוז המדינה 106/812/19, ישיבת הנהלת הסוכנות, 6.2.47, 8.2.47, ארכיון ציוני.

- פעילות מדינית מטעם המוסדות הלאומיים
- 62 דו"ח על שיחת ג' מאירסון עם הנציב העליון, 17.12.47, גנוך המדינה 106/812/49.
- 63 חיי, עמ' 150; ישיבת מזכירות מפא"י, 11.2.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47; גנוך המדינה פ/106/812/4, 31.7.47.
- 64 י. סלוצק, קיצור תולדות ההגנה, תל אביב, עמ' 433.
- 65 מזכירות מפא"י, 19.3.47, 25.3.47, ארכיון מפלגת העבודה, 24/47.
- 66 מסמך ה"הגנה", המפרט אלו פעולות נמנעו במאיילולי 1947, ארכיון ההגנה 8/23.
- 67 ועדה פוליטית של מפא"י, 30.10.47, ארכיון מפלגת העבודה 26/47, הנהלת הסוכנות, 2.11.47, גנוך המדינה פ/106/812/1.
- 68 ועדה פוליטית של מפא"י, שם, שם.
- 69 גנוך המדינה פ/106/821/2, 22.5.47.
- 70 ע' דנין, ציוני בכל הנאי, ירושלים 1987, עמ' 236–237.
- 71 פרטיבל הוועדה המדינית של הסוכנות, 20.3.47, ארכיון ציוני 528/474; 25.3.48; שם, 525/734.
- 72 מזכירות מפא"י, 25.2.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47.
- 73 דיווח של א' לטיס, 21.4.47, ארכיון ציוני S25/7516.
- 74 מזכירות מפא"י, 11.6.47.
- 75 חיי, עמ' 131; היהודיה הנאה, עמ' 298.
- 76 מזכירות מפא"י, 29.5.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47; מועצת מפא"י ה'34, 10.8.47, שם, 23/24.
- 77 הנהלת הסוכנות, 18.6.47, ארכיון ציוני.
- 78 ד. בן-גוריון, "לקראת מדינה", במערכה ת"א תש"ט, עמ' 233.
- 79 הנהלת הסוכנות 28.9.47, 12.10.47, ארכיון ציוני.
- 80 דו"ח של גולדה למזכירות מפא"י, 22.10.47, ארכיון מפלגת העבודה 84/47; מסמכי "ועדת המצב", גנוך המדינה ג 41/111.
- 81 מ' גולני, ממבינאום ירושלים להכללתה במדינת ישראל, ו' פילובסקי (עורכת), המעבר משיב למדינה 1947–1949, רציפית ותמורה, חיפה 1990, עמ' 299–321.
- 82 הנהלת הסוכנות, 26.10.47, ארכיון ציוני.
- 83 שם.
- 84 מ. גולני, "הנהגת היישוב ושאלת ירושלים במלחמת העצמאות", עבודת מ.א. לאוניברסיטה העברית, עמ' 31.
- 85 הנהלת הסוכנות 14.12.47, 27.12.47, גנוך המדינה פ/106/812/1.
- 86 "פרטיבל בענייני שם", 1–2.1.48, ארכיון ההגנה, א.פ. גליל 50/21.
- 87 היהודיה הנאה, עמ' 145; הנהלת הסוכנות 11.1.48, גנוך המדינה פ/106/812/1; י. סלוצק, קיצור תולדות ההגנה, ת"א 1978, 472–473; יומן המלחמה, עמ' 118.
- 88 הנהלת הסוכנות, 6.5.48, ארכיון ציוני.
- 89 מ' ברינוהר, בן-גוריון, ת"א 1975, עמ' 656–660. (להלן: בן-גוריון).
- 90 יומן המלחמה, ת"א 1984, עמ' 107, 139.
- 91 היהודיה הנאה, ירושלים 1990, עמ' 146; יומן המלחמה, עמ' 168.
- 92 הנהלת הוועד הלאומי 20.1.48, ארכיון העבודה ע"ש לבון 104/73.
- 93 M. Syrkin, Golda Meir Speaks Out, Steimatzky, London, 1973, עמ' 73, נאום מיום 25.1.48.

- 94 ד. בן־גוריון, יומן המלחמה, עמ' 232. (להלן: יומן המלחמה).
- 95 מזכירות מפא"י, 19.2.48, ארכיון מפלגת העבודה 24/48.
- 96 א. אילת, המאבק על המדינה, תל אביב, 1979, כרך שני עמ' 519.
- 97 הוועד הפועל הציוני, 7.4.48, ארכיון ציוני.
- 98 הוועד הפועל, 4.9.48.
- 99 יוגב גדליה – (עורך), תעודות מדיניות דיפלומטיות, ההסתדרות הציונית העולמית, 1980, עמ' 526.
- 100 מכתב מ־28.3.48 מ"דוד" (שאלתיאל) לבן־גוריון, דורי, גלילי ודין במכתב נאמר שעליהם לעלות לירושלים כיוון שהמצב על סף ההתמוטטות, וכן שלא דיווח לקפלן על חומרת המצב כדי "להמנע מהקמת כהלה במנהיגות", ארכיון ההגנה, א. פ. גלילי 50/25.
- 101 מ. מדויני היהודיה הגאה, עמ' 156.
- 102 13.2.48, ארכיון ההגנה, א. פ. גלילי 50/25.
- 103 מזכירות מפא"י, 20.3.48, ארכיון מפלגת העבודה 24/48.
- 104 מ' אביזר, א' בראלי (עורכים), עכשיו או לעולם לא, בית ברל, תשמ"ט, עמ' 377–381.
- 105 שם, עמ' 382; מרכז מפא"י 6.3.49, ארכיון מפלגת העבודה 23/48.
- 106 דברי א. קצנלסון, מרכז מפא"י, שם.
- 107 עכשיו או לעולם לא, עמ' 365–366.
- 108 יומן המלחמה, עמ' 371.
- 109 ב' מוריס, לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים, תל אביב 1991, עמ' 185.
- 110 דברי א' קפלן במרכז מפא"י 11.5.48, עכשיו או לעולם לא, עמ' 493; מ' גולני, "הנהגת היישוב ושאלת ירושלים במלחמת העצמאות", עבודת מ.א. האוניברסיטה העברית 1988, עמ' 17.
- 111 שם, עמ' 172.
- 112 י. גלבר, "מגעים דיפלומטיים טרם התנגדות צבאית" – המשא ומתן בין הסוכנות היהודית למצרים וירדן (1946–1948), קתדרה, 35, 1985, עמ' 125–162, (להלן: "מגעים דיפלומטיים...") א. ששון, בדרך אל השלום, תל אביב 1978.
- 113 י' נבו, עבדאללה וערביי ארץ ישראל, ת"א 1975, עמ' 40.
- 114 דו"ח של י' שמעוני אל גולדה: "שיחה עם הדוקטור", 7.10.47, 12.10.47, ארכיון בן־גוריון.
- 115 מזכירות מפא"י, 21.10.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47.
- 116 דו"ח הפגישה נכתב על־ידי עזרא דנין, ארכיון ציוני S25/4004.
- 117 י' גלבר, "מגעים דיפלומטיים..." דן שיפטן, אופציה ירדנית, אפעל 1986, עמ' 48–49.
- 118 י' נבו, עבדאללה וערביי ארץ־ישראל, עמ' 78.
- 119 יומן המלחמה, 1.1.48, י' גלבר, "מגעים דיפלומטיים", עמ' 145.
- 120 ראה דבריה במרכז מפא"י בדיון הדרמטי לאחר שובה מהמפגש השני עם עבדאללה ערב הכרזת המדינה 11.5.48, ארכיון מפלגת העבודה 23/48.
- 121 א' ששון, הדרך אל השלום, עמ' 394–397.
- 122 המחלקה המדינית של הסוכנות, 25.3.48, ארכיון ציוני S25/734.
- 123 יומן המלחמה, עמ' 373.

פעילות מדינית מטעם המוסדות הלאומיים

- 124 שם, עמ' 382.
- 125 שם, עמ' 401.
- 126 י' גלבר, "מגעים דיפלומטיים..." עמ' 160; דיווח גולדה למינהלת העם אצל ז' שרף, "שלושה ימים, תל אביב 1981, עמ' 63.
- 127 י' גלבר, "מגעים דיפלומטיים...";
; I. Peppe, *Britain and the Arab-Israeli Conflict*, New York, 1985
(להלן: פפה).
- A. Shlaim, *Collusion Across the Jordan*, New York, 1988
(להלן: שליים).
- 128 שליים, עמ' 112. משה דיין הסתמך על עבדאללה אל תל בהרצאה שהשמיע בשנת 1975 ("דיעות אחרונות" 28.2.75), אך הוסיף כי שמע מהמלך עבדאללה בעת הדיונים על שביתת הנשק כי "טוב שגולדה נמצאת במוסקבה".
- 129 שליים, עמ' 214-213.
- 130 ראה: דברי קפלן ושרתוק בדיון המכריע במפא"י 11-12.5.48, עכשיו או לעולם לא, עמ' 495, 508.
- 131 פפה, עמ' 20. א' סלע, ממגעים למור"מ, יחסי הסוכנות היהודית וממשלת ישראל עם המלך עבדאללה 50-1946, תל אביב 1985, עמ' 4-23.
- 132 דו' שיפטן, אופציה ירדנית, אפעל 1986, עמ' 56-57.
- 133 שם, עמ' 24.
- 134 מובא ב"היהודיה הגאה", עמ' 162-163.
- 135 שם, עמ' 169.
- 136 מזכירות מפא"י, 21.10.47, ארכיון מפלגת העבודה 24/47.
- 137 U. Bialer, *Between East & West* (Cambridge University Press, 1990) pp. 19/23. (להלן: ביאלר).
- 138 הוועד הפועל, 26.5.42.
- 139 שם,
- 140 שם, 7.10.43.
- 141 Bialer pp. 68-69.
- 142 גנזך המדינה 24.4.15: ביאלר, עמ' 70.
- 143 מ' נמיר, שלוחות במוסקבה, תל אביב 1976, עמ' 74-76.
- 144 שם, עמ' 179.
- 145 שם, עמ' 184.
- 146 שם, עמ' 185.
- 147 שם, עמ' 52.
- 148 שם, עמ' 352.
- 149 היהודיה הגאה, עמ' 188.
- 150 שם, עמ' 190.
- 151 דו"ח פגישה עם וישינסקי 14.4.49, גנזך המדינה, חד/2513/13.
- 152 מרכז מפא"י 16.4.1950.
- 153 E. Shiles, "Charisma" in *The Constitution of Society*, University of Chicago (Press, 1982) pp. 110-118.